

Posudok habilitačnej práce PhDr. Jozefa Brunclíka, PhD.

Introvertnosťou ku katarzii

(Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, 2017, 230 s.)

I keď predložená monografia sugeruje orientáciu na literárnu tvorbu, ako to podčiarkuje podtitul *Lyrický svet v tvorbe Jána Motulka*, rovnocennou súčasťou práce je literárnohistorický náčrt osobnej situácie spisovateľa Motulka. Ako správne bádateľ naznačuje, kľúčom k pochopeniu autorovho diela je priblíženie básnikovho života, pretože každé jedno desaťročie dvadsiateho storočia sa doňho vpisovalo svojimi špecifickými vplyvmi. Iné okolnosti zasahovali do tvorby a recepcie debutu *Blížence*, ktorý vychádzal v povstaleckých dňoch, ľahšie to nemala ani zbierka *V mimózach vietor*, ktorú zakrátko po vyjdení zastihol februárový prevrat 1948 a nadhlo zmenil podmienky pre umenie; iná situácia sa zasa utvorila v sedemdesiatych rokoch a neskoršie, ktoré v konečnom dôsledku neboli žičlivejšie pre človeka usilujúceho sa o verejnú umeleckú prezentáciu.

Našťastie, bádateľ Jozef Brunclík preukazuje veľmi dobrú znalosť historických súvislostí, a to zhodne vo veľkom, celonárodnom a celoeurópskom kontexte, ako aj v kontexte autorovho života a následne diela. Bádateľ veľkú pomoc nachádza v autorovej korešpondencii, rozhovoroch a ďalších dokumentoch, ktorých výber uvádza aj v záverečnej dokumentárnej prílohe. Literárna história si vyžaduje osobitú metodiku spracovania, heuristikú a vzájomné potvrdzovanie alebo vyvracanie prvotných hypotéz. V Brunclíkovom podaní sa hypotézy menia na tvrdenia, ktoré sú podložené, dostatočne zdokumentované klasicky známymi zdrojmi, bádateľ však ide aj do detailov a siaha aj po súkromných zdrojoch, ktoré autor po sebe v danom čase zanechal.

Ak by sme to mali zhrnúť, hlavnou náplňou monografie je literárnohistorická rekonštrukcia tvorivých snáh Jána Motulka, ktorý je zobrazený v dvojprofile ako spojenie ontologicky odlišenej osoby a ako autorského subjektu v texte. Tento prístup sa ukazuje ako prospešný, pretože autor svoju poéziu a tvorbu vnímal ako „poéziu osobnej výpovede“, čo

predpokladá tematizovanie vlastnej osoby ako súčasť literárneho diela. Literárnohistorický rámec sa stal nevyhnutný, aby sa spomedzi viacerých možných interpretácií hľadali tie s najväčšou mierou presnosti.

Brunclíkova práca spočíva v historickom ukotvovaní básnika a diela v priestore a čase, v druhom slede pristupuje k výkladu textov, ktoré majú niekoľko špecifik. Jedným je napríklad Motulkova dvojdomosť, teda tvorba pre deti a dospelých, vyžadujúca aj od bádateľa, aby pri analýze vychádzal z osobitej situácie „literatúry v literatúre“, ako tvorbu pre detského príjemcu prilietavo pomenúva Július Noge v monografii z roku 1988. Aj s touto „komplikáciou“ sa bádateľ vyrovnal bez zaváhania a presne vystihuje základné súradnice Motulkovho vkladu do literatúry pre detského príjemcu. Zaujímavosťou je aj zahrnutie Motulkovej fotografickej činnosti do „lyrického sveta“ autora, čím sa dodáva týmto slovám nový, širší význam. Jozef Brunclík však poukazuje aj na viacero iných okolností – tvorivosť, všestrannosť či potreba a schopnosť nájsť si priestor pre sebaujadrnenie sú charakteristickými povahovými črtami Jána Motulka.

Monografia o živote a diela je rozsiahla, najmä ak zoberieme do úvahy, že nejde o autora s veľkou literárnou dielňou. Priestor, ktorý si na priblíženie „lyrického sveta“ vyberá J. Brunclík, vyčerpáva tému natoľko, že nevzniká potreba bezprostredne niečo dodávať. Presvedčivé je najmä prepojenie dobových súvislostí a ich vplyv na autora, pričom však nejde o naivné kauzálne ukazovanie príčiny a následkov, ale o objasnenie obojstranného vzťahu interakcie človeka a jeho sveta, kde obidve entity pôsobia na seba navzájom. Literárne dielo, ktoré je u Motulka autentické, introspektívne až intímne, je naplno pochopiteľné, len keď sa postupne odhaľuje text aj kontext. Na tento účel bádateľ monografiu delí na tri hlavné časti, ktoré ukazujú dielo autora vždy v jednej z kľúčových životných fáz, a k tejto ústrednej línii sa pripájajú ďalšie rámcové časti, ktoré buď autora uvádzajú do literárneho a kultúrneho kontextu (vrátane „hamletovskej“ otázky, či a ako je Motulko súčasťou slovenskej katolíckej moderny), alebo uvádzajú recipienta do kontextu knihy, pretože jej súčasťou je aj bohatý dokumentárny materiál.

J. Brunclík preukazuje málo vídanú všestrannosť; prejavuje sa ako trpezlivý zberateľ historických a literárnohistorických dát a rovnako tak aj ako interpretátor estetiky, poetiky či noetiky Motulkovej poézie. Svoju pozíciu „znalca“ nevysúva príliš do popredia, pôsobí skôr ako „skrytá sila“ a vždy necháva dostatok priestoru hlasom, ktoré sa k téme vyjadrili v skoršej či nedávnej minulosti. Tieto názory následne potvrdzuje, nezriedka však koriguje a v prípade,

že ide o prvý pokus o interpretáciu, urobí svoj diel práce bez zaváhania, využívajúc pritom teoretické aj literárnohistorické postupy.

Pri čítaní monografie sa dá ľahko predstaviť ideálny príjemca knihy. Je to poučený čitateľ, ktorý má prehľad o slovenskej literatúre dvadsiateho storočia. Kedysi túto úroveň dosahovali študenti vysokých škôl, dnes už iba výnimočné talenty na školách. Moje predchádzajúce vety však chcú poukázať na to, že napriek vysokej odbornosti si kniha zachováva prístupnosť širšiemu okruhu príjemcov. Ide o nezanedbateľný bonus, pretože monografia je súčasťou verejného priestoru a plní si svoj osvetový a edukačný účel. Dovolím si odhadnúť, že ide o charakterovú črtu empatie bádateľa, ktorú prejavil voči autorovi, voči jeho dielu a rovnako aj voči čitateľom. Je možné poznamenať, že vysvetlenie historických súvislostí, ktorými sú rámcované jednotlivé podkapitoly práce sú zjednodušené a pôsobia publicisticky (najmä v kontraste s literárnovednými pasážami práce), na druhej strane vyhranený vedecký prístup alebo väčšia detailnosť historických udalostí by neúmerne preťažovala už aj tak dost informácie nasýtenú knihu. Podobným esejisticko-publicistickým registrom sú napísané aj niektoré pasáže bádateľa, kde sa analyzujú polarizované vzťahy – napríklad je jasné, že bádateľovi je osoba a dielo Jána Motulka sympatická, objavujú sa tu pozitívne hodnotiace sudy, alebo, naopak, voči politickému útlaku 1948 – 1989 vyjadruje bádateľ svoj negatívny postoj. Nevnímam to ako výrazný nedostatok monografie, i keď takáto dikcia sa skôr hodí do esejistického žánru, kde je pozícia autora textu konštituovaná subjektívnejšie. Pri vedeckom diskurze, ktorý v knihe prevláda a tvorí základný register, sa môže javiť ako nenáležitá. Nutné je však podotknúť, že tento fakt pôsobí nevhodne, ak na Brunclíkovu knihu nazeráme ako na habilitačný spis, no stáva sa prínosom, ak uplatníme náhľad, že sa ocitne v rukách študentov a laickej verejnosti.

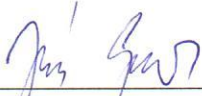
Komplexnosť, ktorá už tu bola niekoľkokrát uvedená, je zárukou toho, že monografia je na vysokej vedeckej úrovni a zároveň sa zvyšuje jej prínos. Komplexnosť je tiež výsledkom syntetického uchopenia a zúročením skúseností, ktoré Jozef Brunclík nadobúdadal dlhodobým štúdiom slovenskej katolíckej moderny a teoretickej analýzy básnických textov, ktorou je univerzita Nitra na Slovensku dobre známa. Hlavný prínos práce vidím v dôslednom zobrazení diela Jána Motulku, ktoré je opreté o historickú situáciu autora a v interpretácii textov, semiotickom výklade a pomenovaní poetologických a motivických súradníc, ktoré vedú k plnohodnotnej recepcii autorovej tvorby. Ďalší prínos vidím v atraktivite knihy, ktorá sa dosahuje prístupnosťou jazyka a dokumentárnymi ilustračnými oddielmi monografie.

V súvislosti s monografiou by som rád položil niekoľko otázok:

1. Ako by ste odlišili metafyzické a transcendentné súradnice Motulkovej poézie? V čom je medzi nimi rozdiel?
2. Je autorovo literárne dielo a umelecký odkaz konzistentné? Najmä ak berieme do úvahy, že dielo bolo tvorené počas šiestich desaťročí a s veľkými časovými odstupmi? Je lepšie striktne diferencovať „proto-Motulka“ (40. roky), „deutero-Motulka“ (1970) a „trito-Motulka“ (po r. 1989) – ak si požičiam príklad zo starozákonného spisu proroka Izaiáša?
3. Do akej miery ostáva Motulkovo dielo umelecky aktuálne (významové a výrazové roviny), keď sám autor má k svojmu dielu veľmi prísny posudzovací meter?

Jozef Brunclík na časť týchto otázok implicitne v knihe odpovedá, napriek tomu si dovoľujem otázky položiť, pretože ide o súbor tém, ktoré prirodzene generuje tvorba Jána Motulka a ďalších autorov s podobným životným údelom a literárnou cestou. Predložená monografia *Introvertnosťou ku katarzii* ako habilitačný spis splňa náročné kritériá, aké sa kladú na habilitačné práce. Prináša nový, originálny pohľad literárneho vedca na problematiku poézie a je jednoznačným prínosom pre daný vedný odbor, odporúčam preto po úspešnej obhajobe udeliť PhDr. Jozefovi Brunclíkovi, PhD., vedecko-pedagogický titul docent v študijnom odbore 2.1.23 Teória literatúry a dejiny konkrétnych národných literatúr.

V Prešove 2. 9. 2017

_____
doc. Mgr./et Mgr./Ján Gavura, PhD.